

Методичні рекомендації до модуля занять:

«Ліплення з солоного тіста»

1-2 рік навчання, основний рівень

Вік дітей: 9-112 років

Керівник гуртка «Гончарство, кераміка та художня обробка пластичних мас»

Подрезова Олена Степанівна ,

керівник гуртка-методист

Харків, 2020

ВСТУП

«Краса - унікальне за своєю природою явище. Вона постійно трансформується і щоразу постає оновленою. Краса багатогранна. Відчуття краси оселяється в наших душах навіть тоді, коли ми просто задоволені спілкуванням.

Краса відіграє важливу роль у саморегуляції особистості: формуванні її внутрішнього світу, духовності. Вона допомагає позбутися негативних емоцій, досягти оптимістичного світогляду. Вона існує всюди: у природі, мистецтві, науці, людських стосунках, самій людині та в продуктах її творчості...»

О. Дронова

Головний сенс ліплення - це вірне співвідношення частин, відмінність головного від другорядного - тіла від частин - все це ясно виражається тільки засобами ліплення», - відмічав скульптор І. Я. Гінзбург. Важливим засобом, скарбом збагачення дитячої творчості у дошкільному віці є ознайомлення дітей із виробами з солоного тіста. У своїй практиці приділяю велике значення роботі із солоним тістом, яке своєю красою, своєрідністю, неповторністю приваблює дошкільника і стає джерелом його творчих задумів. Технологія використання солоного тіста - цікавий та креативний процес, це пошук, реалізація задуму, створення самих виробів. Ліплення із солоного тіста відіграє велику роль у розвитку креативності дитини, сприяє розвитку здорового сприйняття, пам'яті, образного мислення, прищепленню практичних умінь та навичок, які просто необхідні для гармонійного розвитку дитини. Користуючись солоним тістом, діти створюють предмети оточуючої дійсності, елементарну скульптуру.

Розглядаючи з дітьми іграшки, колажі, панно із тіста, намагаюся підвести їх до висновку: чому цей вид називається декоративно-прикладним? А узагальнюючи дитячі відповіді, звертаю увагу на те, що вироби із тіста, виконані різними техніками, є неповторні. Якщо вони ще зроблені справжнім майстром, то завжди захоплюють спостережливого глядача, впливають на його почуття, уяву, створюють відповідний настрій. Ліпити фігурки з тіста - це не тільки творчий і цікавий процес, а ще має терапевтичне спрямування, у дітей покращується самопочуття, тому що солоне тісто несе в собі багато позитивної енергії.

Технологія використання солоного тіста впроваджується поетапно:

- живе активне споглядання іграшок, предметів, картин із тіста;
- розглядання та обговорення авторської манери майстра;
- вправління дітей у техніці ліпки із солоного тіста;
- експериментування з матеріалами та обладнанням, усвідомлення особливостей техніки ліпки;
- виконання дітьми творчих завдань.

Успішність педагогічного супроводу техніки ліплення із тіста залежить від компетентності вихователя в цій царині, вдалого добору виробів для розглядання та особливого довірливого, емоційного спілкування з дитиною.

Плануючи роботу з дітьми, насамперед, пригадую особливості цього виду, розглядаю їх з власної колекції. Вироби із тіста є чудовим матеріалом для організації розповідей, бесід, художньо- дидактичних ігор,

драматизації казок та театралізації дійства зі дошкільниками. Їх розгляд допомагає дитині усвідомити значення композиції, форми, динаміки, виразності.

При ознайомленні з цим видом роботи завжди звертаюся до усної народної творчості, музики, поезії, історичних фактів, оповідок та легенд. Ось одна оповідка із прикладу: «Людина ще в давнину навчилася виготовляти вироби із тіста. Сьогодні в магазинах ми купуємо різні тістечка, хліб, булочки, самі випікаємо пироги, прикрашаємо їх візерунками, завитками, а на свята своїми руками ліпимо і випікаємо пташок, рибок та звірят. А ось вироби із солоного тіста - це справжні витвори прекрасного. Солоне тісто - чудовий, пластичний, м'який, цікавий матеріал для роботи.

В Стародавньому Єгипті багато тисяч років тому були відомі десятки різних сортів хліба. Древні інки приносили в жертву богам фігурки людей і тварин із тіста. Європа славилася короваями і майстер-пекарями. Пізніше з'явилися форми для випікання із дерева.

Китайці виробляли ляльок-маріонеток, а гімалайці - культові фігурки-іграшки. А ось греки і до цього часу випікають хлібні вінки і прикрашають їх візерунками. У Західній Європі користуються популярністю картини із тіста.

В сучасному світі дуже цінні вироби, виконані своїми руками. Вироби із солоного тіста актуальні і користуються попитом у населення різної національності. В нашій державі навіть малюки в дошкільних закладах займаються із солоним тістом. Я вас познайомлю із особливим видом декоративно-прикладного мистецтва - пластикою із солоного тіста».

Для дітей робота з тістом особливо цікава. Діти привчаються бути посидючими, уважними, відповідальними, навіть не підозрюючи, яку велику користь приносить їм така праця - вони фантазують і створюють казкові елементи.

У роботі з солоним тістом використовую пшеничне борошно вищого ґатунку. Рецепт солоного тіста може бути індивідуальний. У муку додають сіль «Екстра». Сіль слугує виключно для захисту виробів від шкідників. Обладнання може бути різним: палички, стеки, валик, гребінець, виделка, фігурні формочки, олівець, серветки, пензлики, вода, фарби.

У своїй практиці використовую таку технологію приготування солоного тіста: 0,5 стакана солі, 1 стакан борошна, 0,2 стакана води.

Тісто слід замішувати як на пиріжки. До його частини можна додавати харчові барвники, щоб отримати кольорові вироби. Ще можна додавати різні прикраси: засушені квіти, насіння, бісер, намистинки.

Слід дотримуватися правил безпеки:

- обережно користуватися стекою, валиком, ножем, виделкою;
- тісто розрізати на клейонці, дощечці чи фользі;
- інструменти обов'язково повинні бути сухі;
- діти повинні працювати під наглядом дорослого.

Робота з солоним тістом багатогранна, вимагає особливої охайності та делікатності. Робоче місце має бути добре освітленим. Обладнання розміщувати так, щоб не заважало дітям працювати, обов'язково наявність серветки, пензлика та ємкості з водою.

Після закінчення роботи з тістом, слід привчати дітей прибирати робоче місце, мити обладнання, так як тісто швидко підсихає та виступає сіль.

РОЗДІЛ І. Здатність дитини створювати вироби з солоного тіста формую поетапно.

1. I етап: «Вчимося бачити й розуміти красу декоративно-прикладного мистецтва - виробів із солоного тіста».

Мета: показати дітям красу цих виробів, ознайомити із історією його виникнення, виховувати естетичний смак.

Його метою є не тільки накопичення вражень від предметів, а й психологічна установка: «Поглянь навкруги! Скільки всього цікавого! Ось ведмедик, ось ялинка, ось бджілка! Вони різні, але мають дещо спільне. Давай, подумаємо разом! Це все прекрасне. Спостерігай, споглядай, відчувай. Після цього хочеться ліпити, щоб передати щось своє, увічнити красу».

На цьому етапі включаю екскурсії до міні-музеїв з метою художніх спостережень, споглядань, розглядань. Їх можна організувати у формі подорожі у пошуках краси. Запропонувати уявити себе пташкою, зайчиком, мурашкою, гусеничною. Де вони живуть? Як бачать землю, квіти, травичку, дощик, вітер, сонечко? Щоб зосередити увагу, використовую ігрові сюрпризи, матеріали: чарівні палички, стрічечки, окуляри, дзеркальце, бінокль, шапочки, мікрофон. Слід допомогти висловитися дитині першою, а потім використовую, як зразок, власну розповідь про сприймання й розуміння краси у скульптурі, виконаної із тіста.

До речі, обов'язково враховую: що чим більше аналізаторів беруть участь у спостереженні та сприйманні предмета, тим точнішим, детальним і оригінальнішим буде дитячий виріб із тіста. Тому активно використовую асоціації та залучаю поряд із зоровими, тактильними, смаковими, нюховими, слуховими аналізаторами.

Вид виробу із тіста обирається педагогом. Пропоную скористатися прийомами скачування, сплюснення, загладжування, прищеплювання, вигинання, вдавлювання. Без спеціальної настанови дітям, частіше починаю ліпити за ідеєю, як мотив, як поштовх і даю волю дитячій уяві та фантазії, а потім тільки додаю свої деталі, нюанси.

1.2. II етап роботи: «Вивчаємо секрети майстрів декоративного мистецтва»

Його мета: вправляти дітей у техніках створення композиції у вигляді колажів, удосконалювати навички та вміння роботи з солоним тістом, розуміти і сприймати результат праці.

На цьому етапі важливо викликати у дітей прагнення дивитися на світ очима скульптора, та заохочувати спроби малюків діяти «як скульптори», тільки не з глиною, не з пластиліном, а з тістом та водою.

Заохочувати дошкільнят до таємниць майстерності можна і так: «У тебе не виходить композиція, як у скульптора? Хочеш дізнатися про секрети майстра? Яка композиція тобі подобається найбільше? Поговоримо про неї. Головний секрет - її зміст: про що вона говорить, про що нагадує, про який куточок природи, світу - про ліс, квіти, фрукти, поле, казку. Секрету розміщенні. Пропрацюймо разом. Тепер треба подумати разом, що і де розмістити на картині (картоні, полотні, дошці): що ближче до нас, що далі. Можна погратися, зробити театр, пофантазувати: «Що побачить рибка, а що метелик?», «Що побачить пташка, а що зайчик?», «Що побачить курчатко, а що квіточка?»

- Так, рибки можуть побачити хвиляки, воду, метелик - кошик з квітами, пташка - гілочку з дерева, зайчик - кущик, курчатко - гніздечко, а квіти - вазу, кришталевий бокал.

Цей етап роботи передбачає введення дитини у світ предметів, неповторних, чудових, розвиток естетичного ставлення, які складають в сукупності культуру людства. Увага дитини, її інтереси та бажання зосереджуються на предметі, музиці, поезії, взагалі всьому доброму. Методи, застосовані на цьому етапі, можна назвати практичними, дослідницькими. Вони передбачають активні самостійні пошукові вправи дітей з композицією, формою, кольором. Теми занять добираються відповідно тематики періоду пір року, доби, настрою. Я організую екскурси до «Галереї картин із тіста», де діти обмінюються своїми думками. А педагог тим часом спостерігає та аналізує прояви дітей та визначає шляхи подальшої роботи.

Теоретичні заняття розгортаються як мистецтвознавчі розповіді педагога чи бесіди, наприклад: «Про що розповідає ця композиція?», «Подорож у країну тіста?».

Діти можуть складати свої розповіді. Застосовую такі художньо-дидактичні ігри: «Як майстер композицію складав?», «Моя улюблена композиція», «Ти розкажи, а ми впізнаємо», «Екскурсвод», «Інтерв'ю майстра», «Магазин картин».

Допомагають акторські хвилини-перевтілення, які забезпечують емоційно-чуттєву, інтелектуальну, креативну сферу життєдіяльності особистості, що сприяють розвитку комунікативних умінь (толерантність, відвертість, обговорення, діалогічне мовлення).

1.3. Особливості роботи з солоним тістом

З даного матеріалу виготовити вироби зможе кожен – маленька дитина, яка починає практикуватися в мистецтві ліплення, і дорослий, який освоїв процес ще в дитячому саду. Щоб виліплене виріб не зіпсувалося, потрібно все зробити правильно – приготувати безпосередньо масу для ліплення і висушити фігурки. Фарбування теж має свої секрети, про які ви обов'язково дізнаєтеся.

Як приготувати солоне тісто для ліплення

З консистенцією працювати просто, але для вдалої виробу необхідний правильний заміс. Якщо вірно дотримуватися всі пропорції, зазначені у майстер-класах, то можна зробити податливий матеріал. Зроблені з нього фігури зберігають свій первісний вигляд. Існує два популярних рецепта солоного тіста, які успішно практикуються серед любителів домашнього hand-made.

Рецепт №1

пшеничне борошно (ВС) – 500 г;
вода (обов'язково холодна) – 200 мл;
сіль «Екстра» – 200 р.

За цим рецептом маса виходить якісної, пластичною і їстівної (що важливо). Всі компоненти матеріалу можна їсти, тому він відмінно підходить для того, щоб займатися з маленькими дітьми під час розвиваючих занять. Якщо дитина з'їсть готову виріб, то шкоди власному здоров'ю не заподіє. Вироби з безпечного матеріалу – кращий вибір для допитливого малюка.

Рецепт №2

Теж підходить для ліплення з малюками, бо консистенція виходить пластичною і можна виліпити все, що завгодно. У процесі гри за дитиною необхідно добре стежити, щоб маса не була з'їдена. Для приготування необхідно запастися такими інгредієнтами:

білим борошном вищого сорту – 500 г;
водою (холодною) – 200 мл;
клеєм ПВА – 2 ст.

Клейовий компонент у складі гарантує стабільність виробу, виконаного з маси. Такий склад легко піддається тонування і фарбування, а крім того, має тривалим період застигання (легко виправити дрібні недоліки в готовій виробі). Пробуйте обидва рецепта, щоб підібрати оптимальний для власних завдань (залежить від віку, вміння тощо).

Як сушити вироби із солоного тіста

– обов'язковий етап створення виробів з солоного тіста, завдяки яким вироби здобувають міцність. Процес висихання вимагає певних умов, тому що при кімнатній температурі статуетка не досягне потрібної кондиції, адже за двадцять чотири години просохне всього на один міліметр. Влітку можна спробувати поставити на повітрі, але це не дасть особливих результатів. Краще всього скористатися духовою шафою: При температурі 75°C час висихання складе годину.

При температурі 100°C – годину.

При температурі 120°C – півгодини.

При температурі 150°C – півгодини.

Великі вироби слід сушити довше, а для дрібних виробів час можна скоротити. Щоб тісто не приклала, форму для запікання необхідно накрити фольгою. Декор у вигляді бісеру, страз, намистин слід висушувати при температурному режимі не вище 120 °C. Не варто використовувати мікрохвильову піч або ставити вироби на гарячу батарею, інакше вони можуть моментально деформуватися і потріскатися. Час від часу потрібно перевертати фігурки в духовій шафі, щоб вони рівномірно пропеклися з усіх боків.

Як пофарбувати вироби з тіста

Створену і висушену фігурку можна забарвити в будь-який з улюблених квітів. Кращим вибором для цих цілей буде акрилова фарба або гуаш. Прокрашений виріб потрібно покрити безбарвним лаком для нігтів, щоб фарба довго трималася і з часом не втрачала своєї соковитості і яскравості. Можна зробити кольорову масу, додаючи потрібний тон (краще використовувати харчовий барвник) під час замішування борошна.

1.4. Що можна зробити з солоного тіста своїми руками

Освоївши техніку створення солоного матеріалу для ліплення, можна з легкістю досягнути майстерності, при якому вийде виготовляти вироби будь-якої складності. Нове захоплення може зацікавити не тільки

дорослого, але й дитини. Пластичне тісто є чудовим матеріалом для творчості, розвитку моторики рук, концентрації уваги і багато чого іншого. Існує маса ідей, що можна зробити з тіста для ліплення, при цьому вироби можуть бути будь-якої складності і цікаві дітям різного віку.

РОЗДІЛ II Практичні заняття з ліплення з солоного тіста

2.1. Як ліпити з солоного тіста вироби – покрокові інструкції

Тема I. До дня Космонавтики - «Смішні інопланетяни»

Щоб змайструвати роботу своїми руками, візьміть:

- різнобарвне солоне тісто;
- іграшкові зірочки, гудзики і оченята;
- дрiт;
- стеки.

Опис роботи.

Інопланетян можна ліпити різних форм і розмірів, яких тільки захоче ваш малюк. З дротики робимо антени, адже який прибулець вийде без них? Маленькі оченята приклеюємо на істоту з іншої планети, прикрашаємо саморобку гудзичками або зірочками. Якщо дитина ніяк не придумає образ майбутнього прибульця, підкажіть йому, зліпивши приклад. Прикрасити інопланетянина можна, як завгодно, все залежить від фантазії дитини та ідеї виробу.

Тема II. Квіти

Створені вироби будуть виглядати не просто красиво, але і правдоподібно. Наприклад, щоб зробити троянду, потрібні мінімальні зусилля:

- З задалегідь підготовленого тіста розкачайте пласт (товщина не більше півсантиметра).
- Круглим предметом у вигляді чарки видавіть п'ять однакових елементів-пелюсток.
- Покладіть кола в горизонтальному порядку один на одного, щоб кожна складова стикалася, виступаючи на сантиметр.
- Скрутіть сходинок в один рулон, а потім поставте цільну конструкцію однією стороною на тверду поверхню столу.
- Розправте пелюстки бутона на верхній частині квітки від центру в різні боки.

Тема III. Іграшки на Новий Рік

Оригінальні прикраси робляться легко і швидко. Якщо не знаєте, що можна зробити з солоного тіста для ліплення на Новий рік, розгляньте варіант підвісних іграшок на ялинку. Для виготовлення знадобиться солоне тісто, кольорові фарби і дрiт для кріплення:

- Дзвіночок. Необхідно розкачати кулю, зробити дзвіночок-спідничку. Язичок прикріпити на дрiт, яка послужить кріпленням на гілках ялини або сосни. Готову фігуру висушити, прикрасити в яскраві відтінки.
- Фігурки-підвіски. Формочкою, призначеної для вирізання печива, зробити фігурку. У верхній частині зубочисткою або коктейльною трубочкою зробити дірку. Після висихання розписувати іграшки, а в отвір просмикнути щільну тонку нитку або стрічку.

Тема IV Сувеніри до 8 березня

Найкращим подарунком у жіночий день є квіти. Чому б не зробити їх із солоного тіста? З пластичного матеріалу можна створити букет, який буде радувати своєю красою багато років. Відмінним подарунком подрузі, мамі, сестрі, бабусі буде ваза з квітами:

- Зробіть масу за класичним рецептом, розкачайте пласт в півсантиметра, виріжте з шматка прямокутник 15x10 див.
- У верхній частині фігури створіть отвір коктейльною трубочкою. Це дасть можливість підвісити виріб на стіну.
- Сформуєте кульку з іншої частини тіста, розкачати і зробіть вазу, злегка відгинаючи горлечко. Закріпіть на підготовленій прямокутній основі.
- Розкачайте три стеблинки, прикріплюючи їх до вазі.
- Виріжте кружечки для бутона і скрутіть, формуючи троянду.
- Овальні фігурки послужать пелюстками, на яких зробіть смужки.
- Вазочку декоруйте об'ємними кульками або ромашкою.
- Просушіть картину, розфарбуйте, а зверху покрийте шаром безбарвного лаку.

Тема V Цікаві вироби до Великодня

До свята можна зробити декоративні яйця-підвіски, якими прикрасити ручки шаф, вікна чи зробити оригінальну гірлянду. Для цього знадобиться овальна форма, щоб з матеріалу видавлювати плоскі яйця. На верхньому краю яйця зробіть коктейльною трубочкою або ковпачком від фломастера дірку для стрічки. Викладіть виріб на деко в духовку, просушіть, а потім нанесіть на яйця вподобаний малюнок акриловими фарбами або гуашшю. Вироби закріпіть на довгій стрічці.

ЛІТЕРАТУРА.

1. Хоменко В.А., Солоне тісто. Крок за кроком. Книжний клуб, Харьков, Белгород, 2007
2. Енциклопедія рукоділля, збірник, «Книжний клуб «Клуб Семейного Досуга»», Харків, 2015 р.
3. Міхайлова І., «Ліпимо з солоного тіста. Прикраси. Сувеніри. Поробки. Декор», ЕКСМО, Москва, 2004
4. Скребцова Т.О., Данільченко Л.О., «Міні-картини, пано, фото рамки з солоного тіста», «Фенікс», Ростов-на-Дону, 2008 р.
5. Дорошенко Т.Н., «Ліплення з солоного тіста. Майстер-клас», «Фоліо», Харків, 2011р.
6. Інтернет ресурс:
 1. <https://vseosvita.ua/library/vikoristanna-solonogo-tista-u-roboti-vihovatela-statta-178429.html> - Особливості роботи з солоним тістом

2. <https://vseosvita.ua/library/rozrobka-uroku-na-temu-liplenna-z-solonogo-tista-187063.html> - розробка на тему «Ліплення з солоного тіста»
3. <http://riara.com.ua/55-idej-togo-shho-mozhna-zlipty-z-solonogo-tista/> - 55 ідей роботи з солоним тістом
4. <https://vseosvita.ua/library/majster-klas-liplenna-z-solonogo-tista-70342.html> - майстер-клас
5. <http://paralleli.if.ua/12922-virobi-iz-solonogo-tista-dlya-ditey-mayster-klasi.html> - майстер-клас коти з солоного тіста, катрини з солоного тіста, грошові риби з солоного тіста
6. <https://youtu.be/SEQPK1LXuNs> - маленькі хатинки
7. <https://youtu.be/fkR2JE2T6iU> - виготовлення скульптурного тіста
8. <https://pustunchik.ua/ua/treasure/tools/podelki-iz-plastilina/retsept-solonoho-tista-porady-dlia-pochatkivtsiv> - цікаві та доступні розробки занять з тістом

ДОДАТКИ

